

Kultur- Og Likestillingsdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 31.01.2023
Vår ref: 22/12841- 3
Deres ref: 22/2979-
Saksbehandler: Grethe Johannessen
Telefon: 78 40 28 02

Innspill til regjeringens arbeid med kulturfrivillighetsstrategi og utredning av regionale kulturfond

Viser til invitasjon fra Kultur- og likestillingsdepartementet, datert 2. november 2022, der kommuner og fylkeskommuner oppfordres til å komme med innspill til regjeringens arbeid med en egen kulturfrivillighetsstrategi og utredning av regionale kulturfond.

Uttalelsen fra Hammerfest kommune er utarbeidet av en gruppe bestående av ledere og medarbeidere fra Sektor for oppvekst og kultur.

1. Brei deltaking og tilgang på kunst og kulturaktivitet i heile landet

Regjeringens utgangspunkt er at den frivillige innsatsen er heilt avgjørende for å skape aktivitet lokalt og regionalt, og viser til at flere er bekymret for rekrutteringen av både publikum, frivillige og deltakere i kulturaktiviteter.

Vår erfaring er at hindringer og utfordringer for deltakelse i kulturfrivillighet er sammensatt, men vi vil fremheve:

- Tid – den generelle tidsklemma og spesielt tidsklemme ungdom står i
- Tilgang – at tilbudet finnes lokalt og at tilbudet er gjort tilstrekkelig kjent
- Terskler – «dørstokkmila»/oppstartsproblemer, økonomiske hindringer, utstyrskrav, dugnadskrav, osv.

Frafall/nedgang i barn og unges deltakelse i kunst- og kulturaktiviteter er bekymringsfullt. Særlig gjelder dette deltakelsen fra ungdomsskoleelever og elever i vgs. Vi har tre kull med ungdom som er formet under pandemien, i en tid hvor «alt» ble kansellert. Vi erfarer at det er vanskelig å engasjere disse i det eksisterende tilbudet. Unge oppgir ofte tid og krav til prestasjon på andre arenaer som hindringer. De unge som satser innenfor kultur og idrett, må legge inn mye tid. Det samlede forventningspresset mange unge opplever, kan over tid bidra til fysisk og psykisk uhelse. Særlig er de de såkalte «flinke» jentene og guttene utsatte.

Deltakelse i kunst- og kulturaktiviteter kan gi positiv gevinst for barn og unges helse. De vil kunne oppleve skaperglede og få benyttet ulike egenskaper de måtte inneha, og de vil kunne bli mere bevisst sin identitet og kan, gjennom aktiviteter, oppleve tilhørighet og knytte kontakter.

En bevisstgjøring av de foresatte omkring viktigheten av deltakelse i kunst- og kulturaktiviteter vil kunne gi barn og unge den oppmuntring og støtte de trenger for å komme i gang. Det finnes mange lavterskelaktiviteter som ikke krever påmelding eller forkunnskaper, og dersom voksne støtter opp og engasjerer seg, vil de kunne være sentrale bidragsyttere for barn og unges deltakelse i tiltak og aktiviteter.

Besøksadresse:

Postadresse:

Postboks 1224 NO-9616 Hammerfest

Telefon:

Tlf sentralbord:

78 40 20 00

Bankkonto:

1506.30.66815

Org. nr:

921 770 669

E-post:

postmottak@hammerfest.kommune.no

www.hammerfest.kommune.no

I det kommunale ungdomsarbeidet erfarer vi at det er enklere å jobbe med ungdom om oppgaver og aktiviteter som krever liten grad av organisering, men vi ser også at ungdom kan jobbe langsiktig med større prosjekter som krever mye organisering, som lokale og regionale festivaler og andre tiltak for ungdom. For å stimulere til økt aktivitet blant de unge oppfatter vi at det er hensiktsmessig å starte med tiltak som er enkle å gjennomføre og som krever minimalt med organisering og planlegging. Når dette gjennomføres som et første steg, vil det i neste omgang være mulig å igangsette større og mer omfattende tiltak og prosjekter som ungdommen selv planlegger og tar ansvar for.

For å nå fram til den uorganiserte ungdommen på deres egne premisser, må være rom for den mer spontane frivilligheten. Ungdom gjør mye som er selvorganisert. Mange unge som ikke lengre deltar i organiserte tilbud, er med og skaper meningsfullt og aktivt innhold for seg selv og andre gjennom selvorganiserte tilbud. Fritidsklubber er viktige arenaer for slik meningsfull fritid. Det må være tilskuddsordninger som støtter opp om denne fritiden.

Oppstarten til et nytt medlem i en forening/tilbud er en kritisk fase. Det er viktig med en god mottakelse og introduksjon. Foreningen skal «selge seg inn» overfor det nye medlemmet. Et nytt medlem vil raskt danne seg en oppfatning av om hen føler seg velkommen og om foreningen «har orden i sysakene».

Vår erfaring er at det er vanskelig å få tak i enkeltpersoner som vil bidra som frivillige. De frivilliges innsats nettopp det – frivillig. Det gjør slike samarbeid uforutsigbare og sårbare. Krav om dugnadsinnsats og et krav om å levere utfordrer tidsklemma mange står i og kan være en høy terskel å passere. Frivillighet kan oppleves belastende med mye sjauing, hyppig møtevirksomhet og stort ansvar. I samarbeid og samhandling med frivilligheten må disse mekanismene forstås og anerkjennes. Det er viktig med gjensidighet, og den som stiller opp som frivillig må føle seg verdsatt.

Økonomi er ofte en begrensende faktor for deltakelse. Både for den som ikke har mulighet til delta i noe og den som har lyst og energi til å være med på masse, men som må begrense seg. Økonomi er begrensende for svært mange barn og unge, men også voksnes deltakelse påvirkes.

For mange familier er utstyrskostnaden et stort hinder for barn og unges deltakelse. Ordninger for utlån, gjenbruk og utstyrsbytte må stimuleres.

Ungdom er opptatt av å møte andre og er ofte lite fokusert på innhold, så lavterskel møteplasser der de unge er velkomne, er et godt utgangspunkt for å minimere økonomiterskelen for denne gruppen.

Det er gledelig at fritidserklæringen er kommet på plass og at så mange organisasjoner og myndigheter har signert erklæringen. Det gjenstår at den blir fullt ut implementert og kommer til virkning i alle kommuner og lokalsamfunn.

Småsamfunn i distriktene er en stor utfordring for fritidserklæringen og kulturfrivilligheten. Mange små lokalsamfunn mangler både arenaer (organisasjoner, bygg og anlegg) og ressurspersoner. Selv om en stadig større andel av befolkningen bor i tettsteder (>200 innbyggere jf. SSB), er det fortsatt rundt 17% som bor spredt og på småsteder. Det er viktig at regjeringen i sin kulturfrivillighetsstrategi også har en distriktsprofil, og utvikler og tilbyr ordninger og tiltak som styrker kulturfrivilligheten og bidrar til kulturtilbud også på de minste stedene.

Vi anbefaler regjeringen å:

- følge opp og videreutvikle fritidserklæringen
- sette søkelys på barn og unges tidsklemme, gjerne gjennom forskning
- initiere og ivareta ordninger som styrker og tilrettelegger for barn og unges selvorganisering, som Frifond
- initiere forskning på ungdoms selvorganisering og betydningen dette kan få for kulturfrivilligheten i fremtiden – hvordan organiserer vi oss, hva med dugnadsånden osv.
- initiere en ressursbank eller portal for frivilligheten med blant annet kurs (e-læring) og forslag til sjekklister og rutiner – eksempelvis styrekurs og introduksjonsprogram for nye medlemmer. F.eks. i samarbeid med Frivillig.no som allerede har en innholdsrik side og tilbyr kurs

- tilrettelegge for ordninger som sikrer barn, unge og andre grupper tilgang til fritidsaktiviteter
- tilrettelegge for ordninger som bidrar til opprettelse av utstyrspooler og ordninger for utstyrsbytte lokalt
- utvikle og tilby ordninger og tiltak som styrker kulturfrivilligheten og bidrar til for kulturtilbud i distriktene og på de minste stedene
- sørge for oppdatert forskning på sammenhengene mellom og betydningen av individets og gruppens deltakelse i kunst- og kulturaktiviteter for faktorer som trivsel, bolyst, psykisk helse, fysisk helse, samfunnsdeltakelse, deltakelse i arbeidslivet osv.

2. Møteplassar og tilgang på egna kulturarenaer for aktivitet, læring og opplevingar

Regjeringens utgangspunkt er at kulturfrivilligheten er avgjørende for læring og kompetansemiljø over heile landet, og bidrar til å gjøre den profesjonelle kulturen mer tilgjengelig for folk. Regjeringen anser tilgangen på gode lokaler og arenaer er en stor utfordring for øving og framføring.

Vi slutter oss til regjeringens vurdering av at tilgang og/eller mangel på gode lokaler og kulturarenaer er en stor utfordring for kulturfrivilligheten og tilgangen til profesjonell kultur i kommuner og lokalsamfunn over store deler av landet.

Vår erfaring er at gode kulturarenaer kjennetegnes av:

- Åpenhet og tilgjengelighet – at arenaen er åpen for alle, at lokaler er universelt utformet (medregnet kjønnsnøytral utforming) og at bygningen/anlegget har en sentral beliggenhet i forhold til nedslagsfeltet
- Fleksibilitet og delingskultur
 - at lokalene åpner for flerbruk, og kan dekke behovene og kravene til en rekke forskjellige kulturaktører
 - at lokalene har en god «grunnutrustning» og kvalitet på utstyr (teknikk, møblering, osv.)
 - at arenaen kjennetegnes av en kultur for samarbeid og kompetansedeling

Å bygge og/eller drive kulturbygg er kostnadskrevenende og representerer et stort løft – både for offentlige og private organisasjoner. Driftskostnader som følger med bygg og anlegg er omfattende, og oppgraderinger og nødvendige utbedringer må ofte nedprioriteres. Det samme gjelder fornyelse av utstyr.

Vår erfaring er at mange av de privateide (eier lag og foreninger) bygningene og anleggene har utbedrings-/oppgraderingsbehov, bl.a. når det gjelder universell utforming og introduksjon av bærekraftige driftsløsninger.

Vi anbefaler regjeringen å:

- se nærmere på innrettingen av og størrelsen på den desentraliserte ordningen for tilskudd til kulturbygg
- vurdere nye ordninger for oppgradering, ombygging og modernisering av kulturbygning – bl.a. for eldre kulturbygg som ikke kommer inn under ordningene for fredede og verneverdige hus

3. Samspel mellom den profesjonelle og frivillige kulturen

Regjeringens utgangspunkt er at det eksisterer en gjensidig avhengighet mellom det frivillige og det profesjonelle kulturlivet. Kulturfrivilligheten er et viktig arbeidsmarked for de profesjonelle, og frivillig innsats er nødvendig for realiseringen av mange store kulturprosjekter og -arrangementer.

Også på lokalplanet erfarer vi at samspillet og samarbeidet mellom den profesjonelle og den frivillige kulturen har stor betydning, og at de profesjonelle er vesentlige for drift og utvikling av en rekke frivillige organisasjoner. Blant annet har kor og korps i lang tid benyttet seg av de profesjonelle sine tjenester. Dette ofte i samarbeid med den kommunale kulturskolen. Vi opplever at dette samspillet er med og løfter de ukentlige øvelsene, styrker prosjekter og bidrar til bedre produksjoner.

Det er nødvendig å stimulere og styrke arenaer for samspill og samarbeid mellom barn/unge og profesjonelle. UKM er en viktig arena i denne sammenheng, og er med å gir ungdom tilgang til profesjonelle.

Ikke alle lokalsamfunn er så heldige å ha profesjonelle kunst- og kulturutøvere i sin nærhet, og de har dermed ikke den «motoren» profesjonelle kan representere i utviklingen av gode lærings- og kompetansemiljø lokalt. Mer kunnskap om kulturfrivillighet gjennom kunst- og kulturutdanningene kan bidra til at flere profesjonelle aktivt velger kulturfrivillighet som hele eller deler av sitt virke, og at noen av disse velger å søke seg til distriktskommuner og mindre steder.

Vi anbefaler regjeringen å:

- styrke UKM som møteplass mellom ungdom og profesjonelle kulturutøvere – på lokalt og regionalt nivå
- inngå dialog med utdanningsinstitusjonene om kulturfrivillighetens plass i kunst- og kulturutdanningene

4. Offentlige tilskottsordninger og tiltak

Regjeringens utgangspunkt er at offentlige myndigheter på ulike forvaltningsnivå bidrar både gjennom direkte tilskott, ved å legge til rette for at aktivitet kan gjennomføres, og gjennom dialog og samhandling med sentrale organisasjoner.

Vår erfaring er at kulturfrivillighetens tilgang til offentlige tilskuddsordninger avhenger av informasjonen som gis om ordningen og kravene som settes til søker og søknad. Søkere bør enkelt kunne avklare om en tilskuddsordning er aktuell og om man tilfredsstillter kravene til ordningen. Det er stor variasjon i måten tilskuddsordninger er innrettet og kommunisert ut til mulige søkere nå.

Vi anbefaler regjeringen å:

- iverksette en gjennomgang av eksisterende tilskuddsordninger for å sikre god og tydelig informasjon om den enkelte tilskuddsordningen
 - det må være enkelt for søkere å avklare om man tilfredsstillter krav til ordningen
 - søknadsskjema må være lett tilgjengelig og enkelt å bruke
 - klarspråk må vektlegges
 - gjenbruk av data bør tilstrebes
- vurdere opprettelse av en felles ressurs- og søknadsportal for digital dialog mellom kulturfrivilligheten og offentlige etater – som et frivillighetens Altinn

Regionale kulturfond

Regjeringen har også bedt om innspill i forbindelse med utredning av lokale kulturfond, hvor målet blant annet er å styrke samspillet mellom profesjonelt og frivillig kulturliv, i tillegg til å forsterke lokal og regional kulturfrivillighet.

Vår erfaring er at kommunale kulturmidlene normalt forbeholdes frivillige organisasjoner og enkeltpersoner i kommunen og gis til tiltak og prosjekter som finner sted i kommunen. Det er behov for regionale ordninger som fanger opp prosjekter og tiltak som har et regionalt nedslagsfelt og som påtar seg et ansvar som går utover kommunegrensene. Ordningene må være forutsigbare og konsistente for frivillig sektor.

Vår anbefaling er:

- Regionale kulturfond må komme i tillegg til nasjonale ordninger – og være et supplement, ikke en erstatning for disse
- Statlige tilskudd til regionale kulturfond må øremerkes formålet

- Tilskuddsordningene «Regionale kulturfond» må følges opp av et klart regelverk – for eksempel gjennom forskrift
- Det må være enkelt for personer og organisasjoner i målgruppen å finne fram til og kunne søke ordningene. Dette kan oppnås ved:
 - tydelig definerte målgrupper for de enkelte ordningene
 - god og tydelig informasjon om de enkelte ordningene (klarspråk)
 - ukompliserte søknadsskjema (klarspråk og gjenbruk av data)
 - ordningene må være lett tilgjengelig for søkerne (gis et forståelig navn, god plassering på nettside)

Klare retningslinjer og klart definerte målgrupper åpner for automatiserte prosesser.

- Regionale kulturfond kan innrettes mot:
 - prosjekter og tiltak som bidrar til ivaretagelse og/eller videreutvikling av tradisjonelle kulturformer og -uttrykk i regionen
 - prosjekter og tiltak som er nyskapende og introduserer nye kulturformer og uttrykk til regionen
 - regionale/interkommunale prosjekter og tiltak hvor barn og unge er målgruppe
 - regionale/interkommunale prosjekter og tiltak hvor profesjonelle aktører og barn og unge samspiller
 - prosjekter og tiltak som retter søkelyset mot regionale og lokale utfordringer og som tar i bruk kunst og kultur som tilnærming og virkemiddel

Vi ønsker lykke til i det videre strategiarbeidet!

Med hilsen

Grethe Johannessen
fagansvarlig kultur

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur